

Prince of Songkla University
ภาคผนวก
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ก
สารบัญอายุอะฮ์ลกุรอ่าน

สารบัญอายะฮ์อัลกุรอาน

อายะฮ์ที่	สุเราะฮ์	หน้า
	อัลบะเกาะเราะฮ์	
21	يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ	55, 57, 60, 61, 65
29	هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا	11, 55, 57, 59, 61, 65, 115, 131, 132, 135
168	يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا	49, 67, 164, 278
173	إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ	13, 74, 173, 175, 185, 193, 201, 207, 210, 213
195	وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ	23, 49, 57, 58, 76, 120, 143, 144, 166, 178, 187, 204, 215, 217
197	الْحُحَّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ	65
219	يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْحَمْرِ	58, 219
249	فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ	20, 46
	อันนิซาอ์	
29	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ	57, 58, 142, 144, 166, 178, 187, 204, 215, 217
	อัลมาอิดะฮ์	
1	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ	62
3	حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ	13, 63, 72, 73, 74, 123, 128, 136, 176, 185, 207, 213
41	يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ	66, 70
42	سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّحْتِ	66, 70
87	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ	12
88	وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ	50, 65
90	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْحَمْرُ	144, 166, 219

	ُ	
	อัลอันอาม	
119	وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ	27, 60, 177, 184, 198, 199, 203, 204, 219, 220
145	قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا	87, 91, 102, 110, 112, 149, 158, 159, 169, 176, 214
	อัลอะฮฺรอฟ	
32	قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ	164
157	الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ	98, 100, 103, 119, 124, 130, 132, 143, 151, 154, 160, 163, 165
	อัลอัมฟาล	
60	وَأَعِدُّوا لَهُمْ	80
	อิบรอฮีม	
7	وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ	68
	อัลนะหฺล	
5	وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا	62
8	وَالْحَيْلَ وَالْبِغَالَ	79, 81
14	وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ	52, 115
68	وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ	52
69	ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ	52
106	مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِن بَعْدِ إِيْمَانِهِ	179
115	إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ	13, 74, 169, 173, 175, 177, 185, 193, 201, 202, 207
	ญอฮา	
117	فَقُلْنَا يَا آدَمُ	51
118	إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ	51
119	وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَىٰ	51

	อัลอัมบิยาอ	
66	قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ	173
	อัลมูมิญูน	
21	وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ	52
	อันนุร	
21	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ	68
	อัน-นัมล	
24	وَجَدْتُنَّهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِن دُونِ اللَّهِ	68
62	أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ	173
	ลุกมาน	
20	أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ	115
	อัลญายิยะฮ	
13	وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ	115
	อัลมูญাতะละฮ	
19	اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ	67
	อัลมาอูน	
1-7	أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ... وَلَا يَخْضُ عَلَي طَعَامِ الْمَسْكِينِ	51

ภาคผนวก ข

สารบัญอะดิษ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

สารบัญอะติษ

อะติษ	หน้า
أ	
أَحَلَّتْ لَنَا مَيْتَتَانِ : الْحُوْتُ وَالْجَرَادُ	137
إِذْ رَأَيْنَا إِبْرَاهِيمَ مَصْرُورًا	182, 191
إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ حَائِطًا	182
إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ عَلَى مَا شَبِهَ	181
إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَحَضَرَ الْعِشَاءُ،	54
أَطْعِمُوا الْجَائِعَ	11, 50, 279
أَكَلْنَا زَمَنَ حَيْبَرَ	86
أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضَغَةً	67
أَمَرَ بِقَتْلِ الْوَزْغِ	106
إِنَّ أَعْظَمَ الْمُسْلِمِينَ فِي الْمُسْلِمِينَ جُرْمًا،	60, 65, 135
إِنَّ الْحَلَالَ بَيِّنٌ	114
إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى طَيِّبٌ	1, 12, 56, 69
إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ قَتْلِ أَرْبَعٍ مِنَ الدَّوَابِّ	106
أَنَّ رَجُلًا، نَزَلَ الْحَرَّةَ	180, 191, 194, 216, 222
أَنَّ طَبِيئًا سَأَلَ	106, 124
إِنْ كَانَ جَامِدًا فَأَلْفُوهَا وَمَا حَوْلَهَا	143, 165
أَنْفَجْنَا أَرْبَابًا	147
إِنَّهَا طَعَامٌ طُعِمَ	21, 47
أَنْهَى النَّبِيُّ أَنْ تُؤْكَلَ لُحُومُ	171, 175
ب	
بَعَثْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَرَ عَلَيْنَا أَبَا عُبَيْدَةَ	195, 222

ج	
جِيءَ بِهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَأْكُلْهَا وَلَمْ يَنْهَ عَنْهَا	148
ح	
حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ لُحُومَ الْحُمُرِ الْأَهْلِيَّةِ	64, 86, 140
حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ يَوْمَ حَيْبَرَ لُحُومَ الْحُمُرِ الْإِنْسِيَّةِ	91
حَرَّمَ لُحُومَ الْحُمُرِ الْأَهْلِيَّةِ	88
الْحَلَالُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ	113, 116, 150, 161
خ	
خَمْسٌ فَوَاسِقُ يُقْتَلْنَ	105
خَمْسٌ مِنَ الدَّوَابِّ	106
د	
دَخَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْتَ مَيْمُونَةَ	104
دَعَا مَا يَرِيئِكَ إِلَى مَا لَا يَرِيئِكَ	131
ذ	
ذَبَحْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَسًا	77
ش	
الشِّفَاءُ فِي ثَلَاثَةِ	52
غ	
غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ	48
ك	
كُلُّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ	17, 73, 109, 157
كُلُّ مُسْكِرٍ حَمْرٌ	167

ل	
لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ	58, 59, 121, 144, 166
م	
مَا أَلْقَاهُ الْبَحْرُ ، أَوْ جَزَرَ عَنْهُ	129
مَا لَنَا طَعَامٌ إِلَّا الْأَسْوَدَانِ	48
مَا مَلَأَ آدَمِيٌّ وَعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنٍ	193
مَنْ أَنْفَقَ زَوْجِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ،	170, 174
مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثًا	170, 173
ن	
نُبِئْتُ أَنَّهَا تَدْمَى	180
نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ يَوْمَ حَيْبَرَ عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ الْإِنْسِيَّةِ	78, 141
نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ الْأَهْلِيَّةِ	86, 140
نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ حَيْبَرَ عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ	86
نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْلِ الْجَلَالَةِ ،	64, 93, 95, 96, 141
نَهَى رَسُولُ اللَّهِ عَنْ كُلِّ ذِي نَابٍ	64, 90, 109, 141
نَهَى رَسُولُ اللَّهِ عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ	86
نَهَى عَنْ أَكْلِ الْهَرِّ	145
نَهَى عَنْ أَكْلِ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ	109, 157
نَهَى عَنْ لُحُومِ الْحَيْلِ	83
هـ	
هُوَ الطُّهُورُ مَاؤُهُ ، الْحِلُّ مَيْتَتُهُ	23, 63, 117, 122, 133, 137, 155
و	
وَمَا سَكَتَ عَنْهُ	113, 116, 150, 161

ي	
يَا كَعْبَ بْنَ عُجْرَةَ إِنَّهُ لَا يَزُبُّ لَحْمَ نَبْتِ	2, 12, 70

*Prince of Songkla University
Pattani Campus*

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก ค
สารบัญบุคคล

สารบัญบุคคล

ชื่อ	หน้า
ก	
กอตาดะฮ์	211
กะอับ บิน อุญญะเราะฮ์	2
กามิล มูซา	36
ค	
คอลิด บิน อัลวะลีด	83
คุซัยมะฮ์ บิน ญุซฮ์	148
ข	
ฆอลิบ บิน อับญ์ร	88
ญ	
ญาบิร	78
ญาบิร บิน สะมุเราะฮ์	180
ด	
ดร. ยูสุฟ อัลเกาะเราะฮ์อูวีย	25
ดร. วะฮะบะฮ์ อัซซุหัยลีย	24
ดร. ศอลิหฺ อัลเฟาซาน	20
ดร. อับดุลลอฮ์ อัฏฏะรียฟีย	35
ม	
มัยมูนะฮ์	104
มัสรูก	188
มาลิก	4
มุกอติล	211
มูญาฮิด	210
มุสลิม	1
มูอาวียะฮ์	47
ส	
สะมุเราะฮ์ บิน ญุนดุบ	181

สะอูด บิน อปี วัฏกอส	106
อ	
อนัส	147
อบูดาวูด	11
อบูษะละบะฮฺ	64
อบูบักร	6
อบูวาเก็ดอัลลัยษีย	215
อบูอุบัยดะฮฺ	179
อปีสุรียเราะฮฺ	2
อะฆอฮฺ	211
อะปีสะอีด	181
อบูฮะนีฟะฮฺ	4
อะฮฺมัด	4
อ็ชชาฎิเบีย	205
อ็ชชาฟีอีย	4
อ็ชเชากานีย	182
อ็ญญอบะรีย	177
อັดดาร์กุนีย	63
อັดดาร์ดีร	6
อັดดาร์มีย	63
อັดดุสุกี	172
อັดดีรมีย	1
อันนะวะเวีย	5
อันนะสาอีย	13
อับดุลเราะฮมาน บิน อาบิส	175
อับดุลเราะฮมาน บิน อุษมาน	107
อับดุลลอฮฺ บิน อัมร	148
อับดุลลอฮฺ บิน ฮุษาฟะฮฺ อัสสะมีย	186
อรรอปีอ	211
อรรอफीอีย	172

อัลกาซานีย	6
อัลกุรฎูบีย	176
อัลคอฎีบ อัชชะรีบีย	55
อัลญุศศอศ	171
อัลญุรญานีย	172
อัลบัยฮะกี	11
อัลบรัรอฮฺ บิน อาชีบ	87
อัลบุคอรี	11
อัลฟัยรุษอาบาตีย	168
อัลมัรดาเวีย	172
อัลอัลบานีย	58
อัลอิษฺ บิน อับดุลสสะลาม	188
อัลฮะมะเวีย	171
อัลฮะสัน	181
อัลฮัรรอชี	212
อัลฮากิม	116
อัลมาอู	77
อัลสัยยิด สาบิก	26
อัลสุคดีย	202
อัลสุญญีย	172
อาอิชะฮฺ	47
อิกริมะฮ์	211
อิบนิ อับบาส	64
อิบนุ กะซีร	28
อิบนุ กุดามะฮฺ	5
อิบนุ นุญัยม	180
อิบนุ อบูเอาฟา	26
อิบนุซัยด	212
อิบนุตัยมียะฮฺ	5
อิบนุมาญะฮ์	13

อินุมุฟลิส	172
อินุอุมัร	64
อินุฮัมมีย	210
อินุฮุซบ	212

*Prince of Songkla University
Pattani Campus*

ภาคผนวก ง

นิพนธ์ต้นฉบับ (Manuscript)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล

ทวิ นุ้ยพอม¹ มะรอนิง สาแลมิง²

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา

วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

²Ph. D. (หลักฟิกฮ์) อาจารย์ประจำวิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาลด้านวัตถุศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของสี่มัซฮับในกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับอาหารด้านวัตถุ วิเคราะห์การใช้หลักการผ่อนปรนเกี่ยวกับการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน และศึกษาทัศนะของมัซฮับที่สามารถนำไปใช้เชิงพาณิชย์ในกลุ่มประเทศมุสลิม ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่าศาสนาอิสลามให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของอาหารเป็นอย่างมาก มีอายะฮ์อัลกุรอาน ฮะดีษ และตำราวิทยาการอิสลามมากมายสาธยายเกี่ยวกับอาหารทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เนื่องจากอาหารมีบทบาทและอิทธิพลต่อมนุษย์ทั้งในมิติทางโลกและทางธรรม โลกนี้และโลกหน้า อาหารในอิสลามจะต้องมีคุณสมบัติหลัก 2 ประการคือ หนึ่ง ฮาลาล หมายถึงเป็นที่อนุมัติ สอง ฎอยยิบ หมายถึงดีมีประโยชน์สะอาด ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการรวมทั้งอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและอาหารสำหรับผู้ป่วย

แหล่งที่มาของอาหารคือพืชและสัตว์ ตัวบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยวัตถุตั้งเดิมของอาหารมี 3 ลักษณะคือ 1. ตัวบทบัญญัติที่ระบุว่าฮาลาล 2. ตัวบทบัญญัติที่ระบุว่าฮาลาลหรือไม่อนุมัติ 3. ไม่มีตัวบทบัญญัติระบุเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด โดยหลักการเดิมอาหารทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภค ยกเว้นอาหารที่มีตัวบทห้ามบริโภค ในอัลกุรอานมีอาหารประเภทสัตว์ 10 ชนิดที่ห้ามบริโภคคือ สัตว์ตายเอง เลือด หมู สัตว์ที่ถูกพลีให้แก่ผู้อื่นนอกจากอัลลอฮ์ สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีจนตาย สัตว์ที่ตกมาตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินจนตาย สัตว์ที่ถูกบูชายัญ ฮะดีษได้ห้ามบริโภคสัตว์บางชนิดเพิ่มเติม เช่น ลาบ้าน สัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว และสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลัก ส่วน ม้า กระต่าย กระรอก สัตว์น้ำที่ตาย เต่า ตะพาบน้ำ และแมงดา เป็นที่ฮาลาล บริโภคตามทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่า พืชทุกชนิดโดยรวมเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ ยกเว้นพืชที่สกปรก พืชที่มีโทษหรือพิษภัย และพืชที่ทำให้มีเมามา บกพร่องหรือเสียสติ

ส่วนภาวะคับขันในบริบทของอาหารคือ สภาพความคับขันที่หากไม่บริโภคอาหารฮาลาลแล้วจะเกิดความเสียหายต่อสุขภาพ ร่างกายหรือถึงแก่ชีวิตได้ บทบัญญัติอิสลามครอบคลุม

ภาวะคับขันทุกบริบท การบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันเป็นสิ่งวาญิบ อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะคับขันเนื่องจากขาดอาหารที่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่องบริโภคอาหารจนอิ่มได้ ส่วนภาวะคับขันเนื่องจากขาดอาหารที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่อง อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลปริมาณที่พอประทังชีวิต โดยไม่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลเกินความอิ่มทั้งสองกรณี อาหารทุกชนิดที่สามารถประทังชีวิตในภาวะคับขันเป็นที่อนุญาตให้บริโภค ยกเว้นเนื้อมนุษย์ ทั้งนี้เหตุผลโดยรวมของการอนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันคือเพื่อขจัดอันตรายที่จะเกิดขึ้น

คำสำคัญ : กฎหมายอิสลาม,อาหารฮาลาล,ภาวะปกติ,ภาวะคับขัน

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Comparative Study of Islamic Law on Halal Food

Tawee Nuoporm¹ Maroning Salaming²

¹Ph. D. Candidate, Graduate, Department of Islamic Studies,
College of Islamic studies, Prince of Songkla University, Pattani campus.

²Ph. d. (Principles of Jurisprudence) Lecturer, Department of Islamic studies,
College of Islamic studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus.

ABSTRACT

This study, a comparative study of Islamic Law on Halal food, aims at examining the Islamic Law related to Halal food ingredients and comparing the views on Halal food ingredients within the framework of the four Sunni Islamic schools of thought. The study also explores the flexibility of food consumption in critical conditions and the views of the four schools of thought that can be used commercially in Muslim countries. Data were collected from various sources of document. Descriptive analysis was used in data analysis.

The findings in this study show that Islam emphasizes on various aspects of food. Quranic verses, Ahadith and other Islamic texts have directly and indirectly provided explanations on this subject. This is because food is important to human lives: on worldly and religious dimensions; and in this world and the hereafter. According to Islamic principles, food must have two main features i.e. *Halal* and *Tayyib*. *Halal* means lawful or permitted. *Tayyib* means healthy, benefits, clean, safe and nutritious, including supplements and patient foods.

Sources of food include plants and animals. Islamic principles state that original raw materials can be classified into 3 features: 1) the *halal*/lawful, 2) the *haram* or forbidden, and 3) no specific provision/neither *halal* nor *haram*. The Islamic principles provide that all types of food are lawful, unless proven otherwise. Quran has specified 10 animals that are forbidden for consumption i.e. any animal that dies a natural death and is not slaughtered, blood, swine (pork), any animal on whom the name of anyone other than Allah is invoked, any animal killed by jerk, any animal

being beaten to death, any animals fell death, any animals killed gore, any animals eaten by beast to death, and any animals being sacrificed. The Hadith prohibited some other animals, including donkey, any birds with sharp claws, any feral animals with fangs, and any animals that eat dirt as staple food. In addition, horse, rabbit, squirrel, dead aquatic animals, turtle, soft shell turtle, and water bug are Halal in the views of majority of the Muslim scholars. All types of plants are legal, except dirty plants, plants that harm, intoxicated plants, and any plants impaired consciousness and mental breakdown.

This study showed that critical time in the context of the diet, are the time in which abstaining from consuming forbidden food will harm one's health or body or cause death. The provisions of Islamic law on this issue cover all critical time and the law provides that consuming haram food in a critical time is compulsory. Islamic Law allows those who suffer from a long-term and wide spread critical time due to lack of food to continue consuming haram food until full enjoyment. In the event of a critical time due to lack of food which is not wide spread and continuous, one is allowed to consume a sufficient amount of haram food to sustain life. In both cases, all kinds of food, except human flesh are allowed. The rationale behind allowing the consumption of haram food in Islamic Law is to eliminate any possible harmfulness.

Keywords: Islamic Law, Halal Food, Ordinary time, Critical Time

บทนำ

อาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์ไม่สามารถที่จะมีชีวิตอยู่อย่างปกติได้หากปราศจากอาหาร อาหารจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญกับอาหารในฐานะที่อาหารเป็นสื่อ สาเหตุของการเจริญเติบโต การดำเนินชีวิตของมนุษย์ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสิ่งอื่นๆ เพราะอิสลามถือว่าอาหารและเครื่องดื่มเป็นสาเหตุหนึ่งของการรักษาไว้ซึ่งสองในห้าของสิ่งที่จำเป็นในอิสลามอันประกอบด้วย รักษาชีวิต รักษาสมอง สติปัญญา รักษาเกียรติยศชื่อเสียง รักษาทรัพย์สิน และรักษาศาสนา

การบริโภคอาหารในทัศนะของอิสลามมีเพียงแค่การบริโภคสิ่งที่ดีมีประโยชน์ถูกสุขลักษณะเท่านั้น แต่ทว่าต้องมีคุณสมบัติหลักที่สำคัญยิ่งคือความเป็นสิ่งฮาลาล (อนุมัติ)

เนื่องจากอิสลามถือว่าการบริโภคอาหารที่ฮาลาลที่ดีมีประโยชน์ ถูกสุขลักษณะ นอกจากจะทำให้ร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรงสมบูรณ์ภูมิคุ้มกันโรคแล้ว ยังส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า

นักวิชาการกฎหมายอิสลามทุกยุคทุกสมัยก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของอาหารเป็นอย่างมาก จนกระทั่งทุกมัซฮับ (มัซฮับกฎหมายอิสลาม) ได้มีการกำหนดเป็นบทเฉพาะโดยตรงเกี่ยวกับอาหารไว้ในกฎหมายอิสลามไว้บทหนึ่งว่า *كتاب الأطعمة* (บทว่าด้วยอาหาร) *كتاب الأشربة* (บทว่าด้วยเครื่องดื่ม)

นักวิชาการสายฮะดีษ ก็มีการกำหนดบทว่าด้วยอาหารเป็นการเฉพาะเหมือนอย่างนักวิชาการกฎหมายอิสลามเช่นกัน

ถึงแม้ว่ามุสลิมทุกคนทุกสถานภาพตระหนักถึงความสำคัญของอาหารฮาลาลเหมือนกัน แต่จากการศึกษาพบว่านักวิชาการกฎหมายอิสลามมีทัศนะที่แตกต่างกันในหลายๆประเด็น ปัญหาและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับอาหารเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบดั้งเดิม การบริโภคอาหารประเภทเนื้อ สัตว์บกเช่นสัตว์ร้ายมีเขี้ยว สัตว์ปีกที่มีกรงเล็บ เช่น เหยี่ยว นกอินทรี สัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหาร สัตว์น่ารังเกียจ การบริโภคสิ่งที่ถูกใช้ให้ฆ่าเช่น งู หนู หมา หรือสิ่งที่ห้ามฆ่า การบริโภคสัตว์ที่เกิดมาจากสัตว์ฮาลาลบริโภคและจากสัตว์ฮาลอมบริโภค เช่น ล่อ การบริโภคสัตว์น้ำ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

ตัวอย่างทัศนะที่แตกต่างของนักวิชาการเกี่ยวกับการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้บริโภคอาหารต่างๆข้างต้นบนพื้นฐานสภาพหรือสถานการณ์ปกติของมนุษย์ ในขณะที่บางครั้งอาจเกิดเหตุการณ์หรือมนุษย์ตกอยู่ในสภาพคับขันขั้นฉุกเฉินจนไม่มีหรือไม่สามารถบริโภคอาหารที่ฮาลาลและดีได้ บทบัญญัติอิสลาม ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่สมบูรณ์ครอบคลุม เหมาะสมสอดคล้องกับการ

ดำรงชีวิตทุกสภาพการณ์ดังนั้นจะพบว่าในตำรากฎหมายอิสลามจะมีบทบัญญัติว่าด้วยสภาพความคับขันชั้นอุกฤษฏ์ ซึ่งนักกฎหมายอิสลามใช้คำว่า “อฎฎอรูเราะฮ์” (الضرورة) หรือ “อัลอิฎฎิรอร” (الاضطرار)

ซึ่งนักกฎหมายอิสลามก็มีความเห็นแตกต่างกันในรายละเอียดไม่ว่าจะเป็นนิยามความหมายของภาวะคับขัน การใช้บทบัญญัติอิสลามในภาวะคับขัน ขอบเขตภาวะคับขัน ปริมาณสิ่งฮารอมที่อนุญาต ลำดับการบริโภคอาหารฮารอม การบริโภคสิ่งฮารอมเนื่องจากการละเมิด สิ่งที่ยอนุญาตให้บริโภค และการเก็บอาหารเป็นเสบียงในภาวะคับขัน

ประเด็นต่างๆดังกล่าวข้างต้นสิ่งนี้เป็นส่วนหนึ่งจากตัวอย่างของทัศนะที่แตกต่างระหว่างบรรดานักวิชาการกฎหมายอิสลามในประเด็นอาหารซึ่งแต่ละทัศนะก็มีผู้ถือตามบางส่วนที่เข้าใจผิดๆ ในเรื่องการสังกัดมัซฮับอันนำไปสู่การยึดติด ชาตินิยมในมัซฮับอย่างหุนหวตาบอดจนเกิดการตำหนิโจมตีดูถูก ไม่ยอมรับฟังทัศนะที่เห็นต่าง หากมิได้รับการทำความเข้าใจที่ถูกต้อง อาจทำให้อेกภาพความสมัครสมานสามัคคีของสังคมต้องถูกบั่นทอนตามไปด้วย

กอปรกับพื้นฐานการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติ คงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ เข้าใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสมาชิกแต่ละส่วนในสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งอาหาร การบริโภคก็เป็นวิถีหนึ่ง

ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นต้องศึกษาประเด็นอาหารฮาลาลที่สามารถตอบโจทย์ความสำคัญ และปัญหาข้างต้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม โดยใช้ชื่อการศึกษาวิจัยในดุซฎินิพนธ์นี้ว่า “ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล”

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริโภคอาหารในภาวะปกติ

1. บทบัญญัติเรื่องอาหาร การบริโภคใน อัลกุรอาน และหะดีษ

เป็นความกรุณาปรานีของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงกำหนด ผู้ทรงรอบรู้ถึงความจำเป็นของมนุษย์ต่ออาหารในการเลี้ยงสรีระร่างกายและชีวิต พระองค์จึงสั่งทั้งทางตรงและทางอ้อมให้มนุษย์บริโภคอาหาร พระองค์ทรงสั่งในลักษณะตรงไว้ไม่ต่ำกว่า 58 ที่ในอัลกุรอาน (Muhammad Fuad Abd al-Baqiy, 2004 : 523) เช่นที่ พระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 168 สูเราะฮ์ อัล-ปะเกาะเราะฮ์

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ إِنَّهُ

لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿ (البقرة : 168)

(بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع) ของสำนักชะนะฟีฮ์ หนังสือ “อัลชะอะคีเราะฮ์” (الذخيرة) ของมัชฮับมาลิกีย หนังสือ “เราฎาะตอลิบีน” (روضه الطالبين) ของมัชฮับฮาฟีอีย หนังสือ “กัซซาฟุลกินะฮ์” (كشف القناع) ของมัชฮับฮัมบะลีย

โดยจากการศึกษาพบว่า มัชฮับฟิกฮ์ข้างต้นมีความเห็นแตกต่างกันในประเด็นหลักและประเด็นปลีกย่อยพอสมควร นอกจากตำราฟิกฮ์สังกัดมัชฮับต่างๆแล้วยังมีตำราฟิกฮ์สมัยใหม่ที่กล่าวถึงประเด็นต่างๆดังกล่าวเช่น หนังสือ “ฟิกฮ์อัสสุนนะฮ์” (فقه السنة) ของอัลสัยยิด สาบิก หนังสือ “อัลฟิกฮ์-อัลอิสลามียะ วะอะดิลละตุฮ์” (الفقه الإسلامي وأدلته) ของ ดร. วะฮะบะฮ์ อัสซุฮัยลีย หนังสือ “อัลฮาลาล์ วะอัลฮะรอม์ ฟิ อัลอิสลาม” (الحلال والحرام في الإسلام) ของ ดร. ยูสุฟ อัลเกาะเราะฮูวีย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารในภาวะคับขัน

1. หนังสืออธิบายความหมายอัลกุรอาน (ตฟซีร์)

หนังสืออธิบายความหมายอายะฮ์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคในภาวะคับขันชั้นอุกฤษฏ์ทั้งโดยตรงและทางอ้อมและที่ใช้ประกอบเป็นหลักฐานของแต่ละมัชฮับกฎหมายอิสลามรวมทั้งอายะฮ์ที่ผู้วิจัยใช้ประกอบในการเปรียบเทียบให้น้ำหนักระหว่างทัศนะต่างๆ หนังสือตฟซีร์ที่เกี่ยวข้อง

2. หนังสืออธิบายฮะดีษ

หนังสืออธิบายฮะดีษที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันชั้นอุกฤษฏ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และที่ใช้ประกอบเป็นหลักฐานของแต่ละทัศนะรวมทั้งฮะดีษที่ผู้วิจัยใช้ประกอบในการศึกษาเปรียบเทียบให้น้ำหนักระหว่างทัศนะต่างๆ

3. หนังสือกฎฟิกฮ์ (القواعد الفقهية)

เป็นหนังสือว่าด้วยกฎฟิกฮ์โดยรวมครอบคลุมประเด็นปัญหาที่สอดคล้องซึ่งอยู่ภายใต้บทบัญญัติเดียวกัน

4. หนังสือฟิกฮ์สังกัดมัชฮับ

นักกฎหมายอิสลามและนักวิชาการอิสลามในอดีตให้ความสำคัญกับงานเขียนเกี่ยวกับอาหารเครื่องดื่มไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประเด็นอื่นๆของกฎหมายอิสลาม โดยจะเห็นได้จากหนังสือแต่ละเล่มจะมีบทว่าด้วยอาหารและเครื่องดื่มปรากฏอยู่เป็นการเฉพาะ และจะมีการกล่าวถึงบทบัญญัติการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันไว้เช่นกัน

5. หนังสือฟิกซ์เปรียบเทียบ ได้แก่ “อัลฟิกซ์อะลัมมะฆาฮิบอัลอัรยะฮะฮ์” (الفقه على المذاهب الأربعة) ของอับดุลเราะฆมาน อัลญะซีรีย และ “อัลฟิกซ์อัลอิสลามียะฮ์ วะอะดิลละตุฮ์” (الفقه الإسلامي وأدلته) ของวะฮะบะฮ์ อัชชูฮัยลีย

6. หนังสือฟิกซ์สมัยใหม่ งานเขียนฟิกซ์สมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติการบริโภคในภาวะ “อัญญูฮุรเราะฮ์” มีดังนี้ หนังสือ “อัลฮาลาลวัลฮารอมฟีลอิสลาม” (الحلال والحرام في الإسلام) “อัลฟิกซ์อัลอิสลามียะฮ์ วะอะดิลละตุฮ์” (الفقه الإسلامي وأدلته)

7. หนังสือทฤษฎี อัญญูฮุรเราะฮ์

เช่น “นะศอริยะฮ์ อัญญูฮุรเราะฮ์ อัชชูฮัยลียะฮ์” (نظرية الضرورة الشرعية) ของวะฮะบะฮ์ อัชชูฮัยลีย (نظرية الضرورة في الجنائي الإسلامي والقانون) ของ ยูซุฟ กอสิม “ฮะกีเกะฮ์ อัญญูฮุรเราะฮ์ อัชชูฮัยลียะฮ์ วะตักฎีบีกอตุฮา อัลมูอาศอเราะฮ์ (حقيقة الضرورة الشرعية وتطبيقها المعاصرة) ของ มุฮัมมัดบินฮุเสนอัลญีซานีย

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศอลิฮ เฟาซาน ในหนังสือ อัลอัญญิมะฮ์ วะอะฮุกามุศคัยตุ วัฆะชะบาฮีย (الأطعمة والذبائح) เขียนเกี่ยวกับหลักบทบัญญัติ โดยรวมของการบริโภคอาหารในภาวะปกติ และการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะ “อัญญูฮุรเราะฮ์”

อับลุลลอฮ์อัญญูรียะฮ์ ในหนังสือ อัลอัญญูรอรอฮิลอัลอัญญิมะฮ์วัลอัฎฎียะฮ์ อัลมุฮัรรอ มะฮ์ (الاضطراب إلى الأطفمة و الأدوية المحرمة) ผู้เขียนได้อธิบายบทบัญญัติการบริโภคอาหารในภาวะปกติ และการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะ “อัญญูฮุรเราะฮ์”

กามิล มูซา อาจารย์ประจำคณะอิสลามศึกษาอิมามเอาซีเย กรุงเบรุต ประเทศเลบานอน ได้ทำการวิจัยเรื่องมนุษย์ : ความคับขันและอาหารฮารอม ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสี่มัซฮับฟิกซ์เกี่ยวกับความหมายของอัญญูฮุรเราะฮ์ ปริมาณสิ่งฮารอมที่อนุญาตให้บริโภคในภาวะคับขัน การบริโภคอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดของร่างกายและเงื่อนไข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาลด้านวัตถุประสงค์
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของสี่มัซฮับในกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาลด้านวัตถุประสงค์
3. เพื่อวิเคราะห์การใช้หลักการผ่อนปรนเกี่ยวกับการบริโภคอาหารฮารอมในภาวะคับขัน

4. เพื่อศึกษาทัศนคติของมัชฮับที่สามารถนำไปใช้เชิงพาณิชย์ในกลุ่มประเทศมุสลิม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้มีมัชฮับกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล ผู้วิจัยจะเน้นการศึกษาวิจัยในส่วนแหล่งที่มาของอาหารฮาลาล ด้านวัตถุดิบดั้งเดิม ตามสภาพปกติและสภาพคับขัน และประเด็นที่เกี่ยวข้องคือ อาหารในอิสลาม บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะคับขันในอิสลาม โดยการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างมัชฮับกฎหมายอิสลามที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเป็นหลักคือมัชฮับฮนะฟีย มัชฮับมาลิกีย มัชฮับซาฟีย และมัชฮับฮัมบะลีย โดยการศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติ หลักฐานเหตุผล ข้อโต้แย้ง คำชี้แจงของแต่ละทัศนคติ หากพบว่าทัศนคติใดมีหลักฐาน เหตุผลที่ถูกต้องหรือมีน้ำหนักมากกว่าผู้วิจัยจะระบุว่าเป็นความเห็นของผู้วิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคนอกมุสลิมโดยรวมพบว่ามุสลิมยังมีความเคร่งครัดในการบริโภคอาหารที่ฮาลาล สิ่งใดที่เคลือบแคลงสงสัยก็จะละทิ้งไม่บริโภคในภาวะปกติ ขณะที่ภาวะไม่ปกติ เช่น ภาวะคับขันอิสลามก็ได้มีบทบัญญัติเป็นทางออกไว้ การศึกษาบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะคับขัน จึงเป็นความครอบคลุม ความสอดคล้องหนึ่งของบทบัญญัติอิสลามตามความเป็นจริงแห่งวิถีชีวิต ในขณะที่มุสลิมมีความนิยมมัชฮับแตกต่างกันไปตามภูมิภาค เพื่อให้การวิจัยนี้มีประโยชน์ในวงกว้างจึงทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างมัชฮับเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาลโดยใช้ทฤษฎีการศึกษากฎหมายอิสลามเปรียบเทียบของอุมร์ อัลอัชกอร (Al-'Ashgar, 1997: 9-11) และทฤษฎีการศึกษาเปรียบเทียบของพะรีด อัลอันศอริย (Al-'Ansariy, 2001: 90-93)

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการปรับใช้ทฤษฎีศึกษาเปรียบเทียบดังกล่าว ให้สอดคล้องกับบริบทของประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยศึกษา ซึ่งสามารถกำหนดกรอบได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ความหมายของอาหารในอิสลาม

นิยามความหมายของอาหาร มีสองด้าน คือด้านภาษา และด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลามหรือทางศาสนบัญญัติ

1. อาหารด้านภาษา คือสิ่งที่บริโภคได้ มีประโยชน์ต่อร่างกาย และหมายรวมถึงเครื่องดื่ม

2. อาหารด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลามหรือทางศาสนบัญญัติ มีความหมายสอดคล้องกับความหมายด้านภาษา อาหารคือ : สิ่งที่สามารถใช้กินหรือดื่มได้

การหมายรวมเครื่องดื่มไว้ในหมวดอาหารสอดคล้องกับพระราชบัญญัติอาหาร ปี พ. ศ. 2522 ตามมาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติดังกล่าว(Ibn Manzur, 1999 : 8/164 ; IbnMuflih, 2002 : 9/193 ; พระราชบัญญัติอาหารปี พ. ศ. 2522 มาตรา 4)

หลักสำคัญของอาหารในอิสลาม

อาหารที่อนุมัติให้บริโภค ในอิสลามนั้นมีหลักสำคัญอยู่ 2 หลักใหญ่ๆ คือฮาลาล (เป็น
ที่อนุมัติ) ฮุญยิบ (ดีมีโภชนาการ)

ทั้งนี้โดยหลักการเดิมอาหารและเครื่องดื่มทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภค ยกเว้น ดังนี้

1. อาหารที่อัลกุรอานหรือฮะดีษระบุว่าฮารอม (ไม่เป็นที่อนุมัติ) เช่น สุกร ชากสัตว์
ตายเอง เลือด และเหล้า เป็นต้น
2. สัตว์ที่มีบทบัญญัติให้ฆ่าทิ้ง เช่น หนู แมงป่อง หนู อีกา เหยี่ยว และสัตว์ดุร้ายทุก
ชนิดตามทรรศนะของนักวิชาการอิสลามบางท่าน
3. สัตว์ที่ห้ามฆ่าเช่น มด ผึ้ง นกเหยี่ยวเล็ก นกหัวขวาน ตามทรรศนะของนักวิชาการ
อิสลามบางท่าน
4. สิ่งเลว น่ารังเกียจ ร่างกายไม่ปรารถนา (al-Sharbiniiy, 1997 : 4/398)
5. สิ่งสกปรก เป็นพิษภัย ทำให้มีอาการมีนเมา
6. สิ่งที่เป็นกรรมสิทธิ์ ของผู้อื่น สิ่งที่ได้มาโดยมิชอบ ผิดหลักศาสนาหรือผิดกฎหมาย

ประเภทบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหาร

บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหาร สามารถ แบ่งได้ เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. บทบัญญัติที่ระบุอาหารที่อนุมัติบริโภค เช่น อาหารทะเลดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรง
กล่าวไว้ในอายะฮ์ ที่ 96 จากสูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ ความว่า “ ได้ถูกอนุมัติ แก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าใน
ทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก แก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง
และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ที่ล่าบนบก トラบใดที่พวกเจ้า ครองอิหมอมอยู่ และจงยำเกรง
อัลลอฮ์ ﷻ เกิด ผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

ปศุสัตว์ เป็นที่อนุมัติดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 1 ของ สูเราะฮ์
อัลมาอิดะฮ์ ความว่า “ บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงรักษาสัญญาให้ครบถ้วนเกิด สัตว์ประเภท ปศุสัตว์
นั้นได้ถูกอนุมัติ แก่พวกเจ้าแล้ว นอกจากที่ถูกอ่านให้พวกเจ้าฟัง โดยที่พวกเจ้ามิใช่ผู้ให้สัตว์ที่จะถูก
ล่านั้นเป็นที่อนุมัติ ขณะที่พวกเจ้าอยู่ในอิหมอม แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงชี้ขาดตามที่พระองค์ทรง
ประสงค์”

2. บทบัญญัติที่ระบุอาหารที่ไม่อนุมัติให้บริโภค เช่น อาหาร 10 ชนิดที่ไม่อนุมัติให้
บริโภคตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ใน อายะฮ์ที่ 3 ของสูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ ความว่า “ ได้ถูกห้ามแก่
พวกเจ้าแล้วซึ่งสัตว์ที่ตายเองและเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่มัน
(ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย
และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา และการที่พวก

เจ้าเสียงหายด้วยไม้ตัว เหล่านั้นเป็นการละเมิด วันนั้นบรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธาหมดหวังในศาสนาของพวกเขาแล้วตั้งนั้นจงอย่ากลัวพวกเขา และจงกลัวข้าเถิด วันนี้อ้อได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเขาแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเขาและอ้อได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเขาแล้วซึ่งความกรุณาเมตตาของอ้อ และอ้อได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเขาแล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหยโดยมิใช่เป็นผู้จงใจ กระทำบาปแล้วไซ้ร้ แน่นอนอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

3. ไม่มีบทบัญญัติระบุว่าฮารอม สิ่งที่ไม่ใช่บทบัญญัติระบุว่าฮารอม ก็ให้ถือว่าสิ่งนั้นเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ ถือตามกฎทางศาสนบัญญัติที่ว่า “ ฐานเดิมของสรรพสิ่งนั้นเป็นสิ่งอนุมัติ” ตามนัยของหลักฐาน เช่นที่ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 29 ของสุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ ความว่า “ พระองค์คือผู้ที่ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเขา ภายหลังได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้าแล้วได้ทำให้มันสมบูรณ์ ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้าและพระองค์นั้นทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง” (al-Fawzan, 1988 : 17-19)

ฮาลาลและฮารอมจากอาหารประเภทสัตว์

อาหารประเภทสัตว์จำแนกตามที่อยู่อาศัยได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. สัตว์บก เช่น วัว แพะ แกะ รวมทั้งสัตว์ปีก เช่น ไก่ เป็ด นกประเภทต่างๆ สัตว์บกมีทั้งที่เป็นสัตว์เชื่อง และที่เป็นสัตว์เปรี้ยวเถื่อน

2. สัตว์น้ำ เช่น ปลาชนิดต่างๆ กุ้ง และหอย ฯลฯ

3. สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เช่น กบ เต่า จระเข้ และปู ฯลฯ

4. นกที่มีกรงเล็บแหลมคม เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่ไม่อนุญาตให้บริโภค เพราะท่านนบี ﷺ ได้ห้ามมิให้บริโภคนกที่มีกรงเล็บแหลมคม

5. สัตว์กินสิ่งสกปรกเป็นอาหาร “ ญุลาละฮ์ ” ก็เป็นสัตว์อีกชนิดหนึ่งที่ท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้กินเนื้อและนมมัน

6. สัตว์น่ารังเกียจหรือสัตว์เลว เป็นสัตว์ที่ตัวบทรกล่าวถึงภาพรวมว่าอัลลอฮ์ ﷻ และท่านนบี ﷺ ไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์ที่เลวน่ารังเกียจโดยบรรพตฐานการพิจารณาว่าสัตว์ประเภทไหนเลวน่ารังเกียจห้ามบริโภคต้องอิงกับตัวบทร

7. สัตว์ที่ถูกสังเ้าฆ่าและสัตว์ห้ามฆ่าทั้งเป็นสัตว์ที่ไม่อนุญาตให้บริโภค เพราะการที่มีตัวบทรสังเ้าฆ่าทั้งโดยมิได้บริโภคมีนัยยะว่าสัตว์นั้นไม่อนุญาตให้บริโภค เนื่องจากการฆ่าทั้งโดยเปล่าประโยชน์หากสัตว์นั้นเป็นที่อนุญาตให้บริโภคถือเป็นความฟุ่มเฟือยซึ่งไม่มีบทบัญญัติอิสลามบ่งชี้ และการที่มีบทบัญญัติห้ามฆ่าสัตว์บางชนิดการห้ามฆ่าสัตว์นั้นก็คือการห้ามบริโภคมันโดยปริยาย

8. สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว มีพิษมีคมมากมายหลายสายรายงานระบุว่าท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว

9. สัตว์ที่เกิดจากการผสมของสัตว์ฮาลาลกับสัตว์ฮาลอมบรีโฆค การเลี้ยงบรีโฆคสัตว์ดังกล่าวเป็นการสร้างความบริสุทธิ์ให้กับตัวเองเพราะสัตว์ดังกล่าวมีการปนเปื้อนระหว่างสิ่งฮาลอมกับสิ่งฮาลาล อนุমানได้กับการปนเปื้อนระหว่างนมกับเหล้า

อนึ่งอาหารประเภท 10 ชนิดที่ถูกห้ามบรีโฆคไว้ในอัลกุรอานคือสัตว์ที่ตายเอง เลือดสุกร สัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ขณะเชือดมัน สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกมาตาย สัตว์ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินจนตาย สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา (ตอบคำถามเพื่อนต่างศาสนิก, 1999 : 56-59 ; ทะลาลและหะรอมในอิสลาม, 1995 : 69-73)

10. สัตว์น้ำโดยหลักการเดิมอนุญาตให้บรีโฆคได้ทั้งหมดยกเว้นที่มีตัวบัพทห้ามไว้จะโดยลักษณะระบุเจาะจงตัวตนหรือระบุเป็นคุณลักษณะต้องห้าม

11. สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ นักวิชาการอิสลามส่วนใหญ่มีทัศนะเหมือนกับข้อกำหนดบัพทบัญญัติของการบรีโฆคสัตว์น้ำ เพราะสัตว์ดังกล่าวใช้ชีวิตช่วงหนึ่งอยู่ในน้ำ

ภาวะคับขันในอิสลาม

สภาพการดำรงชีวิตอาจแบ่งออกได้เป็นสองสภาพสภาพแรกคือสภาพปกติ ส่วนสภาพที่สองคือสภาพไม่ปกติซึ่งภาวะคับขันเป็นบริบทหนึ่งของสภาพไม่ปกติ

ภาวะคับขันตามความหมายด้านภาษาในภาษาอาหรับมาจากคำว่า “อฎูอฮฺรูเราะฮฺ” (الضرورة) หรือ “อัลอิฎฏูรอร” (الاضطرار) หมายถึง ความจำเป็นความต้องการ ส่วนความหมายด้านศัพท์ทางวิชาการหรือด้านศาสนบัญญัติ หมายถึงสภาพความคับขันขั้นอุกฤษฏ์ ที่หากไม่กระทำการสิ่งต้องห้ามแล้วจะเกิดความเสียหายต่ออวัยวะหรือถึงแก่ชีวิตได้ สำหรับภาวะความคับขันในบริบทของอาหารคือสภาพความคับขันขั้นอุกฤษฏ์ที่หากไม่บรีโฆคอาหารฮาลอมแล้วจะเกิดความเสียหายต่ออวัยวะหรือถึงแก่ชีวิตได้ (Ibn Manzur, 1997 : 8/46al-Rafaiiy, 1997 : 12/158)

การบรีโฆคอาหารฮาลอมในภาวะคับขันเป็นสิ่งที่อนุญาตโดยหลักฐานหรือแหล่งที่มาของบัพทบัญญัติอิสลาม โดยหลักฐานการอนุญาตดังกล่าวมีทั้งหลักฐานทางตรงและหลักฐานทางอ้อมเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างหลักฐานทางตรง เช่น อัลกุรอาน สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮ์ที่ 173 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮฺ อายะฮ์ที่ 3 สุเราะฮ์ อัลอันอาม อายะฮ์ที่ 145 หลักฐานทางตรงจากชะดีษหรืออัซสุนนะฮ์ เช่น ชะดีษบันติกโดยอะฮ์มัด – อัลฮากิม และอัลบัยฮะกีเย จากอบุสะมุเราะฮ์ ตัวอย่างหลักฐานทางอ้อมจากอัลกุรอาน สุเราะฮ์ อัล – บะเกาะเราะฮฺ อายะฮ์ที่ 195 สุเราะฮ์ อัน-นิซาอ อายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อันนะฮฺล อายะฮ์ที่ 106 ตัวอย่างหลักฐานทางอ้อมจากชะดีษหรือ อัซสุนนะฮ์ เช่น ชะดีษบันติกโดยอบุดาวูด และอัตติรมิซีย จากอัลฮะสันจากสะมุเราะฮฺ บิน ญุนดุบชะดีษบันติกโดยอะฮ์มัด และอิบนุมญาญญะฮฺจากอบีสะอีด ซึ่งถูกกล่าวไว้ในหน้า 40-48

การปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามเพื่อการบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขัน กล่าวคือ จำเป็นหรือไม่ที่ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันต้องบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต ผลการศึกษาพบว่านักกฎหมายอิสลามมีความเห็นออกเป็นสองทัศนะ โดยทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนมากมีความเห็นว่าวาญิบสำหรับผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันต้องบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต หากเขาละการบริโภคสิ่งดังกล่าวแล้วเป็นเหตุให้เขาเสียชีวิต เขามีความผิดเสมือนว่าเขาเจตนาฆ่าตัวเอง

ภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาล

มัซฮับฟิกฮ์ทั้งสี่มีความเห็นใกล้เคียงกันเกี่ยวกับขอบเขตของภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลเพื่อประทังชีวิต ลักษณะขอบเขตดังกล่าวคือภาวะที่หากไม่บริโภคสิ่งใดแล้วเขาจะเสียชีวิตหรือเกือบเสียชีวิต หรือกลัวว่าจะสูญเสียอวัยวะ หรือจะตกขบวนเดินทางจนเกิดความเสียหาย ทั้งนี้การอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าวไม่จำเป็นว่าจะต้องมีความมั่นใจอย่างแน่นอนว่าจะเกิดภัยพิบัติ เพราะมนุษย์ไม่สามารถรับรู้สิ่งเร้นลับในอนาคตได้ และไม่จำเป็นต้องอดอาหารจนถึงเวลาใกล้ตายหรือถึงเวลาตายแล้วจึงจะบริโภคเพราะการบริโภคอาหารในเวลาดังกล่าวจะไม่เกิดประโยชน์อันใดอีกเลย

ปริมาณอาหารฮาลาลที่อนุญาตให้บริโภคในภาวะคับขันเนื่องจากความหิวโหยขาดอาหารที่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่อง อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะดังกล่าวบริโภคอาหารฮาลาลจนอิ่มได้ ส่วนในสภาพภาวะคับขัน เนื่องจากความหิวโหยขาดอาหารที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางและไม่ต่อเนื่อง อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในปริมาณที่พอประทังชีวิต และไม่อนุญาตให้บริโภคเกินความอิ่ม โดยการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะดังกล่าวจนอิ่ม ปราชญ์ฟิกฮ์มีความเห็นออกเป็นสองทัศนะ ทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่าคือทัศนะที่เห็นว่า อนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันดังกล่าวบริโภคสิ่งฮาลาลในปริมาณที่พอประทังชีวิตได้เท่านั้น และไม่อนุญาตให้บริโภคจนอิ่ม เนื่องจากเมื่อผู้ที่ประสบภาวะคับขันดังกล่าวบริโภคสิ่งฮาลาลจนสามารถประทังชีวิตได้แล้วก็ไม่ถือว่าเขาเป็นผู้ที่มีความคับขันอีกต่อไป จึงไม่อนุญาตให้กินอาหารฮาลาลจนอิ่ม และเมื่อบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันเนื่องจากความอดอยาก หิวโหยที่ไม่ครอบคลุม กว้างขวางและไม่ต่อเนื่อง โอกาสในการหาอาหารฮาลาลบริโภคยังคงมีอยู่ ประกอบกับบทบัญญัติการอนุโลมถูกกำหนดตามความจำเป็น

เงื่อนไขการบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันสรุปได้ดังต่อไปนี้

หนึ่ง ความคับขันเกิดขึ้นจริง ณ ปัจจุบันแล้วมิใช่เป็นการคาดการณ์ว่าอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

สอง มีความคับขันที่จะต้องบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต หรือรักษาอวัยวะอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

สาม มีความคับขันและเหตุผลที่บทบัญญัติศาสนาอิสลามอนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาลได้

สี่ ผู้มีความคับขันต้องบริโภคสิ่งฮาลาลจะต้องไม่มีเจตนาละเมิดสิ่งที่บัพญญัตติ
อิสลามห้ามละเมิดอย่างเด็ดขาด

ห้า อนุญาตให้ผู้ที่มีความจำเป็นต้องบริโภคอาหารฮาลาลบริโภคตามความจำเป็นพอ
ประทังชีวิตได้ตามทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่า

หก ภาวะคับขันต้องบริโภคอาหารฮาลาลเกิดขึ้นตามวิถีมิใช่เกิดขึ้นเพราะเจตนาของ
ผู้สร้างสถานการณ์ให้คับขันเพื่อจะบริโภคอาหารฮาลาล (al-Turiyfiy, 1992 : 35, 41, 89)

จากการศึกษาพบว่านักกฎหมายอิสลามมีความเห็นเกี่ยวกับประเด็นการอนุญาตให้
บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิดบัพญญัตติออกเป็นสองทัศนะที่มีหลักฐาน และ
เหตุผลที่มีน้ำหนักใกล้เคียงกัน โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่า อนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขา
เป็นผู้ละเมิดฝ่าฝืนบัพญญัตติบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตได้ และควรที่จะกลับไปเฝ้าระวังตัวก่อน
การบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าว โดยเป็นการหลอมรวมและเลียงข้อขัดแย้งระหว่างสองทัศนะ
ส่วนโทษของความผิดฐานการละเมิดบัพญญัตติเป็นกรณีระหว่างผู้ละเมิดกับอัลลอฮ์ ﷻ ทัศนะ
ดังกล่าวเป็นทัศนะของปราชญ์ด้านอรรถาธิบายอัลกุรอานส่วนมาก และสอดคล้องกับหลักบัพญญัตติ
อิสลาม และวิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลาม ทั้งยังเป็นการสื่อความผ่อนปรนอย่างเหมาะสม สอดคล้อง
ของบัพญญัตติอิสลามซึ่งเป็นความกรุณาปรานีจากอัลลอฮ์ ﷻ อีกนัยหนึ่ง (al-Qurtubiy, 1997 :
2/226)

เป็นที่อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะคับขันบริโภคสิ่งฮาลาลที่สามารถประทังชีวิตได้ทุก
ชนิดยกเว้น เหล้าและเนื้อมนุษย์ ที่นักกฎหมายอิสลามมีทัศนะที่แตกต่างกันออกเป็นสองทัศนะ เหล้า
พิภย์ทั้งสี่มีทัศนะมีความเห็นว่าอนุญาตให้ดื่มเหล้าเพื่อกลืนอาหารหรือสิ่งติดคอที่เป็นอันตรายในภาวะ
คับขันได้ ส่วนการดื่มเหล้าเพื่อดับกระหายหิวโหยในภาวะคับขันที่ไม่มีสิ่งอื่นนอกจากเหล้า ทัศนะที่มี
น้ำหนักมากกว่ามีความเห็นว่าเป็นที่อนุญาต เป็นการอนุমানเปรียบเทียบกับบัพญญัตติการดื่มเหล้าซึ่ง
เป็นสิ่งฮาลาลเดิมในภาวะคับขันกับบัพญญัตติการบริโภคสิ่งฮาลาลอื่นๆ ในภาวะคับขันซึ่งเป็น
บัพญญัตติการอนุญาต

อภิปรายผล

ความหมายของอาหารในอิสลาม

คำว่า “อาหาร” ในอิสลามนั้นคือสิ่งที่บริโภคได้ มีประโยชน์ต่อร่างกายและหมาย
รวมถึงเครื่องดื่ม แต่โดยนัยทั่วไปหมายถึงอาหารเป็นส่วนใหญ่ ความหมายของอาหารมีความ
สอดคล้องกันทั้งทางด้านภาษาและด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลามหรือศาสนบัญญัติและพระราชบัญญัติ
อาหารปี พ. ศ. 2522

ความสอดคล้องในนิยามความหมายของอาหารเป็นจุดรวมหนึ่งที่ทำให้ง่ายต่อการศึกษาสื่อสารเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว

หลักการเดิมของอาหาร

คือการอนุมัติให้บริโภคได้ยกเว้นอาหารที่มีตัวบัพหามไว้ เช่น สัตว์ที่ตายเอง เลือดสุกร สัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ขณะเชือดมัน สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกมาตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินจนตาย สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา สัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม สัตว์กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลัก สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวเป็นต้น

เหตุผลการห้ามบริโภคสัตว์บางชนิด เป็นลิขสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งมนุษย์อาจจะทราบเหตุผลการห้ามหรือไม่ทราบ แต่ที่มุสลิมมั่นใจอย่างหนึ่งคือการห้ามการสังการอนุมัติหรือบัพัญญูตีอิสลามโดยรวมมาจากพระผู้เป็นเจ้าของมีวิทย์ปัญญาเสมอ

อาหารอื่นจากสัตว์คือพืชผักผลไม้

ตามหลักการเดิมก็เป็นสิ่งบริโภคได้ทั้งหมด ยกเว้น พืชสกปรก พืชมีโทษเป็นพิษภัย พืชเมื่อบริโภคแล้วทำให้มีเนมาบกพร่องหรือเสียสติ

พืชที่ต้องห้ามบริโภค ตามตัวบทที่ระบุเจาะจงหรือบอกลักษณะต้องห้ามมีน้อยกว่าสัตว์มาก มนุษย์จึงมีอิสระในการบริโภคพืชมากกว่าสัตว์เพียงแค่ว่าเป็นพืชที่สะอาด ดีมีประโยชน์ ไม่เกิดโทษ ไม่ทำให้มีเนมาบกพร่องหรือเสียสติ ได้มาโดยชอบธรรมก็สามารถบริโภคได้

ภาวะคับขันในอิสลาม

ภาวะคับขันในอิสลามภาษาอาหรับใช้คำว่า “อฎฎอรูเราะฮ์” (الضرورة) หมายถึงสภาพความคับขันขั้นอุกฤษฏ์ที่หากไม่กระทำการสิ่งต้องห้ามแล้วจะเกิดความเสียหายต่ออวัยวะหรือสุขภาพหรือถึงแก่ชีวิตได้

สำหรับนิยามความหมายของภาวะคับขันของปราชญ์ฟิกฮ์สี่มัซฮับมีสำนวนของนิยามความหมายที่ใกล้เคียงกันเช่นอัลญูรญานียฺ ปราชญ์ฟิกฮ์สังกัดมัซฮับฮนะฟียฺ ให้ความหมายภาวะคับขันว่า “การประสบภัยพิบัติที่ไม่สามารถจัดปัดเป่าได้” (al-Jurjaniy, 1998 : 37) อัดดาร์ดีร์ ปราชญ์ฟิกฮ์ สังกัดมัซฮับมาลิกียฺ ให้ความหมายภาวะคับขันว่า “สภาพการที่จะต้องรักษาชีวิตจากความตายหรือภัยพิบัติอันรุนแรง” (al-Dardir, 1993 : 2/183) อรรอฟียฺ ปราชญ์มัซฮับชาฟีอียฺ ให้ความหมายว่า ภาวะคับขันว่า “ภาวะการกลัวว่าจะเสียชีวิตหรือจะเกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกาย” (al-Rafaiy, 1997 : 12/158) อิบน์มุฟลียฺ ปราชญ์ฟิกฮ์ สังกัดมัซฮับฮัมบะลียฺ ให้ความหมายภาวะคับขันว่า “สภาพความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตหรือจะเกิดการเจ็บป่วย การตกขบวนจากคณะจนถึงแก่ชีวิต” (Ibn Muflih, 2000 : 9/205) มัซฮับฮนะฟียฺ มัซฮับมาลิกียฺ และมัซฮับชาฟีอียฺ มีความเห็นว่า การเกิดโรคร้ายต่อร่างกายเกิดพิษภัยรุนแรงหรือเกรงว่าจะถึงแก่ชีวิต อย่างมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจก็ถือว่าเป็นการ

ประสบภาวะคับขันแล้ว (al-'Jassas, 1997 : 1/159 ; al-Dusuqiy, 1994 : 2/136 ; al-Suyutiy, 1959 : 857)

จากการศึกษาตัวบทหลักฐานจากอัลกุรอานและหะดีษพบว่า เพียงความกลัวว่าจะเกิดโรคร้ายต่อร่างกาย เกิดพิษภัยร้ายแรง กลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตอย่างค่อนข้างมั่นใจ ก็ถือว่าเข้าข่ายภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภค อาหารฮาลาลได้ เนื่องจากตัวบทอัลกุรอานและหะดีษที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันมิได้สื่อความว่าภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลได้ต้องเป็นภาวะที่กลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตแต่ประการใด ความหมายตามลักษณะอักษร (الظاهر) ของอัลกุรอานและหะดีษสื่อว่า สภาพความยากลำบากขาดแคลนอาหารหลักประจำ อย่างกรณีของคณะสาวกโดยการนำของอับดุลอะซีซที่ท่านเราะฮูล ﷺ ส่งไปตักกองคาราวานของกูเรซ ที่ต้องติเลาะไปไม่นำมาทานก่อนที่จะพบวาฬตายเองก็ถือว่าเป็นภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลได้ ทั้งนี้ภาวะคับขัน ครอบคลุมทุกบริบทของการดำเนินชีวิต

ภาวะคับขันที่เกี่ยวข้องกับอาหารอัลฮะมะวีฮ์ซึ่งเป็นปราชญ์ฟิกฮ์สังกัดมัซฮับฮะนะฟีฮ์ ให้ความหมายภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลได้ว่า “การตกอยู่ในสภาพที่หากไม่บริโภคสิ่งฮาลาลแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิต” (al-Hamawiy, 1871 : 1/119) อัศสุญญียปราชญ์ฟิกฮ์สังกัดมัซฮับชาฟีอีฮ์ ให้ความหมายภาวะคับขันดังกล่าวว่า “การตกอยู่ในสภาพที่หากไม่บริโภคสิ่งฮาลาลแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิต” (al-Suyutiy, 1959 : 85) การที่ปราชญ์ให้นิยามภาวะคับขันว่าด้วยเรื่องอาหารเป็นการเฉพาะสื่อถึงความสำคัญของความคับขันเกี่ยวกับอาหารและความครอบคลุมของบทบัญญัติอิสลามทุกบริบททุกสภาพการดำรงชีวิต

การใช้บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน เมื่อมุสลิมตกอยู่ในภาวะคับขันไม่มีอาหารฮาลาลบริโภค แต่มีเฉพาะอาหารฮาลาลที่สามารถประทังชีวิตเขาได้ เขาจำเป็นต้องบริโภคอาหารฮาลาลดังกล่าวหากละการบริโภคจนเสียหายต่อชีวิต เขามีความผิดฐานฆ่าตัวเอง หรือเขามีสิทธิเลือกที่จะบริโภคหรือไม่บริโภคจนเขาเสียชีวิต ก็ได้เพราะการอนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลในภาวะดังกล่าวเป็นเพียงการอนุญาตมิใช่เป็นสิ่งวาญิบ สาเหตุความเห็นต่างของปราชญ์ฟิกฮ์ ผลจากความเห็นที่ต่างกันในการแปรญัติตีการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันว่าการอนุญาตดังกล่าวเป็นเพียงการไม่ถือความเอาผิดจากผู้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าว โดยที่บทบัญญัติตัวตนของสิ่งนั้นยังคงฮาลาลอยู่การบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าวจึงเป็นเพียงการอนุญาตที่สามารถเลือกปฏิบัติได้ หรือการอนุญาตดังกล่าวเป็นการยกเลิกละการบังคับบทบัญญัติความเป็นฮาลาลของสิ่งนั้น แล้วมันก็กลายเป็นสิ่งฮาลาลเช่นอาหารทั่วไปซึ่งจำเป็นต้องบริโภคเพื่อประทังชีวิตในทุกๆสถานการณ์ ประมวลหลักฐานอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 195 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ และ

อายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัน-นินฮาอ์ ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ห้ามการนำตนเองสู่ความพินาศสู่ความตาย การไม่บริโภคอาหารฮาลาลที่สามารถประทังชีวิตได้ในภาวะคับขันถือว่าการนำตัวเองสู่ความพินาศอย่างหนึ่งจึงอนุমানได้ว่าการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขันเป็นสิ่งวาญิบที่ผู้ถูกบังคับโดยบทบัญญัติต้องปฏิบัติหากละการปฏิบัติ ถือว่ามีความผิดฐานฝ่าฝืนบทบัญญัติ จึงสังเคราะห์ได้ว่าการบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขันเป็น “อะซีมะฮ์” (العزيمة) ซึ่งหมายถึงสิ่งที่จำเป็นต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับความเห็นของปราชญ์อุศูลอัลฟิกฮ์ บางท่านที่มีความเห็นว่าบางครั้ง “อรัรุกเศาะฮ์” (الرخصة) ข้อย่อนปรน อาจเป็น “อะซีมะฮ์” สิ่งที่ต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดได้อย่างกรณีการบริโภคอาหารต้องห้ามเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขัน (al-Shangqitiy, 1960 : 1/100 ; Amir Badsha, n. d. : 2 / 232)

ภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาล

ลักษณะภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาล ตามความเห็นของมัซฮับสะนะดียะฮ์ คือสภาพความคับขันที่เกิดจากความหิวโหยที่หากงดการบริโภคสิ่งฮาลาลแล้วกลัวว่าจะเสียชีวิตและอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดเสียหาย มัซฮับมาลิกียะฮ์ มีความเห็นว่า ภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาล คือสภาพความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตอย่างมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจหรือการรักษาชีวิตจากความตายหรือ ภัยพิบัติที่รุนแรง มัซฮับชาฟีอีฮ์มีความเห็นว่าภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาล คือสภาพการตกอยู่ในภาวะที่หากไม่บริโภคสิ่งฮาลาลแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิตหรือภาวะการกลัวว่าเมื่อละการบริโภคสิ่งฮาลาลแล้วกลัวว่าจะเสียชีวิตหรือกลัวว่าจะเกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกาย (al-Suyuti, 1959 : 85 ; al-Rafaiy, 1997 : 12/158) มัซฮับฮัมบะลียะฮ์ มีความเห็นว่า ภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาล คือความกลัวว่า จะเสียชีวิตจากความหิวโหย (al-Buhuti, 1997 : 247, 248) ตามนิยามและคำอธิบายของแต่ละ มัซฮับผู้วิจัยมีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

หนึ่ง ลักษณะภาวะความกลัวว่าการละบริโภคอาหารฮาลาลแล้วจะถึงแก่ชีวิต มัซฮับทั้งสี่ถือว่าเป็นภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลได้

สอง การกลัวว่าจะเกิดภัยพิบัติรุนแรง เกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกาย หรืออาจทำให้สูญเสียอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดถือว่าเป็นภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลได้ตามทัศนะของสามมัซฮับ ยกเว้นมัซฮับฮัมบะลียะฮ์ที่มีความเห็นว่า ภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลได้คือภาวะความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตเท่านั้นซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักฐานของบทบัญญัติ

สาม การถูกข่มขู่บังคับจากผู้มีอิทธิพลที่สามารถดำเนินการตามคำขู่ได้จริงให้บริโภคสิ่งฮาลาลถือว่าเป็นภาวะคับขันอย่างหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับตัวบท

สี่ การอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันมิได้มีเงื่อนไขว่าต้องรอให้ถึงเวลาตายหรือใกล้ตายแล้วจึงเป็นที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต เพราะการบริโภคในขณะนั้นไม่มีประโยชน์อันใดอีก

ห้า การอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันมิได้มีเงื่อนไขที่มีความมั่นใจว่าภัยพิบัติเกิดขึ้นจริงอย่างแน่นอน โดยทั้งสี่มัชฮับมีความเห็นว่า เพียงความค่อนข้างมั่นใจว่าจะเกิดสิ่งดังกล่าวจริงก็ถือว่าเข้าข่ายภาวะคับขันที่ได้รับการอนุโลม เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถหยั่งรู้เหตุการณ์อนาคตและความในใจของผู้อื่นได้อย่างแน่นอน

หก ความรู้เรื่องบทบัญญัติเป็นเงื่อนไขสำคัญในการบังคับใช้บทบัญญัติในภาวะคับขัน

การบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิด

ทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่ามีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตได้ ทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับความหมายตามลักษณะอักษร และเจตนารมณ์ของตัวบท ขณะที่อีกทัศนะหนึ่งมีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติการบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต จากการศึกษาพบว่าทั้งสองทัศนะมีความเห็นแตกต่างกันในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติการบริโภคสิ่งฮาลาลของผู้ที่ละเมิดในภาวะคับขันดังนี้

หนึ่ง ลักษณะการวินิจฉัยบทบัญญัติจากหลักฐาน ทั้งนี้ทั้งสองทัศนะต่างก็มีหลักฐานของบทบัญญัติเป็นที่อ้างอิง โดยทัศนะที่อนุญาตให้ผู้ละเมิดที่ประสบภาวะคับขันบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตได้อ้างอิงหลักฐานและวินิจฉัยตัวบทลักษณะความหมายตามลักษณะอักษรโดยตรงขณะที่ทัศนะที่ไม่อนุญาตกรณีดังกล่าวอ้างอิงหลักฐานและวินิจฉัยตัวบทลักษณะการตีความ

สอง สาเหตุการผ่อนปรนให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขัน ทัศนะที่มีความเห็นว่าสาเหตุของการผ่อนปรนดังกล่าวคือความคับขัน ซึ่งผู้ที่เครพภักดี และผู้ที่ ผ่าฝืนบทบัญญัติมีสิทธิเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับการผ่อนปรน トラバドที่ประสบภาวะคับขัน ส่วนทัศนะที่มีความเห็นว่าสาเหตุของการผ่อนปรนคือภาวะคับขันโดยมีเงื่อนไขผูกพัน คือการเครพเชื่อฟัง จึงไม่อนุญาตให้ผู้ละเมิดบทบัญญัติบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตถึงแม้ว่ากำลังประสบภาวะคับขัน ผู้มีสิทธิได้รับข้อผ่อนปรนตามทัศนะนี้คือผู้ที่ประสบภาวะคับขัน โดยที่เขาเป็นผู้เครพภักดี เท่านั้น

สาม ทัศนะที่อนุญาตให้ผู้ละเมิดบทบัญญัติบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขันถือว่า เจตนารมณ์ของการอนุโลมเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกบทบัญญัติอิสลามบังคับใช้ขณะที่ทัศนะที่ไม่อนุญาต ถือว่าเจตนารมณ์ของการอนุโลมเพื่อประโยชน์ของบทบัญญัติ

สี่ ทัศนะทั้งสองมีความเห็นต่างกันในการอนุমানภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิดกับภาวะคับขันปกติ ทัศนะที่อนุญาตให้ผู้ประสบภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบริโภคอาหารฮาลาลเพื่อ

ประทังชีวิตในอนาคตภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิดกับภาวะคับขันปกติด้วยสาเหตุเดียวกันคือความคับขันจึงอนุญาตให้ผู้ละเมิดดังกล่าวบริโภคอาหารฮาลาลเพื่อประทังชีวิตได้เพราะองค์ประกอบการอนุমানทั้งสี่มีครบ ส่วนที่คนที่ไม่อนุญาติให้ผู้ละเมิดบริโภคสิ่งฮาลาลไม่ยอมรับการอนุমানดังกล่าวเนื่องจากผู้ถูกบัพญญัตติบังคับใช้มีบริบทที่ต่างกัน

ห้ การตีความหมายคำรัสอัลลอฮฺ ﷻ ﴿...غَيْرَ باغٍ وَلَا عَادٍ...﴾ “...โดยมิใช่ผู้แสวงหาและมิใช่เป็นผู้ละเมิด ขอบเขต...” ที่คนที่ไม่อนุญาติให้ผู้ละเมิดบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขันให้ความหมายว่า มิใช่การสร้างสถานการณ์เพื่อมีความชอบธรรมในการกินเพื่อความเอื้อต่อรอยตามอารมณ์และมิใช่การกินจนกระทั่งอึดจึงมิได้มีข้อห้ามใดสำหรับผู้ละเมิดที่ประสบภาวะคับขันซึ่งการอธิบายความหมายดังกล่าวเป็นทัศนะของ นักอธิบายอัลกุรอานส่วนใหญ่ ในขณะที่ทัศนะที่ห้ามมิให้ผู้ละเมิดบริโภคอธิบายความหมายว่า มิใช่เป็นการสร้างสถานการณ์เพื่อมีความชอบธรรมในการบริโภคสิ่งฮาลาลและมิใช่การละเมิดทุกประการรวมทั้งการละเมิดในบริบทของอาหารจึงไม่อนุญาติให้ผู้ประสบภาวะคับขันโดยที่เขาเป็นผู้ละเมิดบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในสภาพดังกล่าว

สิ่งที่อนุญาติให้บริโภคในภาวะคับขัน

อนุญาติให้ผู้ประสบภาวะคับขันบริโภคอาหารฮาลาลทุกชนิดที่สามารถประทังชีวิตยกเว้นเนื้อมนุษย์ ม้าฮับมาลิกีย ชาฟิอีย ฮัมบะลีย มีความเห็นว่าไม่อนุญาติให้ดื่มเหล้าเพื่อดับกระหายทิวโหยถึงแม้ว่ามีความคับขันเนื่องจากเหล้าไม่สามารถดับกระหายได้แต่ตามข้อเท็จจริง เหล้ามีส่วนประกอบหลายชนิด แอลกอฮอล์สารอื่นๆโดยมีน้ำเป็นส่วนผสมหลักและมีปริมาณมากกว่าสารอื่นๆจึงสามารถดับกระหายได้โดยประจักษ์พยานยืนยันได้ว่ามีคนจำนวนหนึ่งดื่มเหล้าแทนน้ำเป็นเวลานานโดยที่ไม่ดื่ม น้ำทั้งนี้สาเหตุความเห็นต่างของข้อตัดสินบัพญญัตตินี้เป็นผลจากการรับรู้ลักษณะคุณสมบัติของเหล้าที่ต่างกัน ประสบการณ์ การรับรู้จึงมีอิทธิพล ต่อการให้ข้อตัดสินบัพญญัตติ ที่ไม่มีหลักฐานโดยตรงแจจแจง ส่วนการห้ามมิให้บริโภคเนื้อมนุษย์ไม่ว่าเป็นหรือตายเนื่องจากบัพญญัตติอิสลามไม่อนุญาติให้ทำลายมนุษย์เพื่อรักษาชีวิตตนเองและภัยพิบัติจะไม่ถูกขจัดด้วยภัยพิบัติเท่าเทียมหรือรุนแรงกว่า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่าเกือบทุกประเด็นปัญหาว่าด้วยอาหารฮาลาลและการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันมีความเห็นต่างกันของนักกฎหมายอิสลาม แนวปฏิบัติตามวิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลาม คือการอิงหลักฐานของบัพญญัตติและยอมรับฟังความเห็นต่างโดยไม่ทำให้ความเห็น

ต่างเป็นชนวนไปสู่ความขัดแย้ง เนื่องจากวิจัยนี้เป็นการศึกษาทบทวนผู้ตีพิมพ์อาหารในภาวะปกติและการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน ซึ่งสาระหลักของการศึกษานี้คือสุกุมการบริโภคสิ่งต่างๆที่เป็นประเด็นการวิจัย โดยผลการวิจัยแต่ละประเด็นถูกนำเสนอในรูปแบบของความเห็นของผู้วิจัยอันสามารถที่จะนำไปเป็นแนวปฏิบัติในการบริโภคอาหารต่างๆที่ได้มีการศึกษาในวิจัยนี้ ทั้งนี้พื้นฐานความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างเป็นสิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ จึงเป็นความชอบธรรมส่วนบุคคลที่จะมีแนวปฏิบัติต่างไปจากผลการวิจัยนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากวิจัยที่แล้วเสร็จเป็นการศึกษาทบทวนผู้ตีพิมพ์อาหารฮาลาลและการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันในขณะที่ยารักษาโรคเป็นปัจจัยการดำรงชีวิตที่สำคัญยิ่งในปัจจุบันจึงเห็นควรให้มีโครงการวิจัยต่อเนื่องว่าด้วยเรื่องยารักษาโรคในบทบัญญัติอิสลามอีกต่อไป

Prince of Songkla University
Pattani Campus